Advice of Swami Vivekananda (200)

స్వామివివేకానన్దోపదేశద్విశతిః

Document Information

Text title : vivekAnandopadeshadvishatI

File name : vivekAnandopadeshadvishatI.itx

Category : deities_misc, gurudev, dvishatI

Location : doc_deities_misc

Author : Tryambak Bhandarkar

Transliterated by : Sunder Hattangadi

Proofread by : Sunder Hattangadi

Latest update : March 21, 2018

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

November 22, 2022

sanskritdocuments.org

Advice of Swami Vivekananda (200)

స్వామివివేకానన్దోపదేశద్విశతిః

అవతారః

స్థాపకాయ చ ధర్మస్య సర్వధర్మస్వరూపిణే ।
అవతారవరిష్ఠాయ రామకృష్ణాయ తే నమః ॥ ౧॥

రామకృష్ణావతారే తు స్థితం సర్వమనన్తకమ్ ।
అనన్తప్రేమ, భక్తిశ్చానన్తా,జ్ఞానమనన్తకమ్ ॥ ౨॥

సహస్రయుగపర్యన్తం యల్లబ్ధం విశ్వహిన్దుభిః ।
రామకృష్ణేన తల్లబ్ధమేకస్మిన్నేవ జన్మని ॥ ౩॥

సర్వజాతీయవేదానాం రామకృష్ణస్య జీవనమ్ ।
విద్యతే భాష్యరూపం తద్వేదార్థానాం ప్రకాశనే ॥ ౪॥

కస్యాపి దేశస్య గతేతిహాసే
    న తాదృశో ధర్మసమన్వయోఽస్తి ।
ప్రత్యక్షమీశః ఖలు రామకృష్ణో
    లఘుర్మతోఽస్య త్వవతారవాదః ॥ ౫॥

యస్మిన్దినేఽసౌ నరజన్మ లేభే
    తస్మాద్దినాత్సత్యయుగం ప్రవృత్తమ్ ।
భేదా వివాదాస్త్వఖిలా వినష్టాః
    అస్పృశ్యవర్గః ప్రియతాముపేతః ॥ ౬॥

లుప్తో హిన్దుఖ్రిస్తమోహమ్మదీయ-
    బౌద్ధాదీనాం భేదభావః సమన్తాత్ ।
ఏకో వర్ణో వేద ఏకోఽధునాస్తే
    శాన్తిస్థానం నూతనం భారతం నః ॥ ౭॥

“భక్తిజ్ఞానే కర్మయోగౌ సమేత్యా-
    భేదః సమ్పద్యేత సద్భావనానామ్ ।
జాయేతైవం నః సమాజో నవీనః”

ప్రేష్ఠః శ్రేష్ఠశ్చావతారోపదేశః ॥ ౮॥

“విశ్వాసోఽస్తు” గురోర్వాచి నిశ్చితా భారతోన్నతిః ।
కర్తవ్యాః సుఖినః సర్వే నిఃస్వాః సాధారణా జనాః ॥ ౯॥

దేశభక్తిః
ఉమానాథస్తవోపాస్యః సర్వత్యాగీ చ శఙ్కరః ।
ధనజీవనసౌఖ్యాని న సన్త్యాత్మసుఖాయ తే ॥ ౧౦॥

బలిస్వరూపో జనితోఽసి మాతు-
శ్ఛాయా విరాజస్తవ యః సమాజః ।
విపన్నచణ్డాల దరిద్రమూర్ఖా-
స్త్వద్రక్తమాంసాన్వితబాన్ధవాస్తే ॥ ౧౧॥

ఉచ్చైర్వచో బ్రూహి సధైర్యగర్వో
“భ్రాతా మదీయః ఖలు భారతీయః ।
స బ్రాహ్మణో వాస్త్వథవాతిశూద్రః
స నిర్ధనో వాస్తు నిరక్షరో వా ॥ ౧౨॥

మమేశ్వరో భారతదేవదేవ్యో
మాతుః శుభం యత్కుశలం మదీయమ్ ।
దత్త్వా బలం మే బలినీ పునస్త్వం
మాం మాతరిత్థం పురుషం విధేహి ॥ ౧౩॥

గ్రస్యతే మృత్యునా జన్తురేకవారం స్వజీవనే ।
మాతురున్నతయే తస్మాత్సాహసం కురు సాహసమ్ ॥ ౧౪॥

ద్యౌరుత్తమా భారతభూర్మమేయం
దోలాస్వరూపా మమ బాల్యకాలే ।
యూనస్తథా సున్దరనన్దనం చ
వారాణసీయం మమ వృద్ధభావే ॥ ౧౫॥

తూష్ణీం రహః సిక్తతుషారసమ్పృత్
సమ్పర్కతః పాటల-కుడ్మలానామ్ ।
వికాసవత్ విశ్వచారధారాం,
ప్రభావితా భారతభావవృన్దైః। ॥ ౧౬॥

ఆప్లావ్యతే విశ్వమదమ్యశక్త్యా

వినా నినాదం ఖలు భారతేన ।
ధ్రువం నవీనం యుగమావిరాస్తే
న జ్ఞాయతే తు ప్రభవః కుతస్త్యః ॥ ౧౭॥

నాశోన్ముఖం నః కిము భారతం స్యా-
దహో తదాధ్యాత్మికతావినాశః ।
గతా ధ్రువం ధర్మసహానుభూతి-
ర్మృతా సదాచారవార్తా ! ॥ ౧౮॥

వినాశితాదర్శజగత్ప్రభావతా
ప్రతిష్ఠితా చాశు విలాసితా భవేత్ ।
ప్రతారణా పాశవికం బలం విధి-।
ర్ధనం పురోధా బలిరస్మదాత్మన ! ॥ ౧౯॥

న భారతం రుద్ధసమున్నతి స్యా-
న్న చైతి నిద్రావశతామిదానీమ్ ।
శక్తిః పునః కాలమిమం విజేతుం।
సన్త్యక్తనిద్రః ఖలు కుమ్భకర్ణః ॥ ౨౦॥

ఊర్జస్వికాలాయసనిర్మితాభి-
ర్వజ్రం వపుః స్నాయుశిరాభిరస్తు ।
సేవార్థమస్మత్ప్రియమాతృభూమే-
రీహా బలం చాస్తు యదద్వితీయమ్ ॥ ౨౧॥

అనేన సద్యత్నపరా భవేమ
ప్రాప్తుం వయం విశ్వరహస్యబోధమ్ ।
ఉదన్వదన్తస్తలమభ్యుపేమ
ప్రాణవ్యయేనాప్యుదయార్థసిద్ధ్యై ॥ ౨౨॥

కాలోఽయం కఠినశ్రమస్య భవతో భ్రాతర్వచః శ్రూయతా-
ముత్థాయ ద్రుతమారభస్వ సమయే మన్యేఽతినిద్రా తవ ।
మాతా ప్రాప్తనిజాసనా బలవతీ తన్ద్రాభిభూతా మనాక్
తస్యా ఆయతిరుజ్జ్వలా పరమసౌ యుష్మత్ప్రయత్నాశ్రయా ॥ ౨౩॥

భవిష్యన్మహద్భారతం కర్తుమీహా
యది స్యాదుపాయత్రయం సంవిధేయమ్ ।

అదమ్యం బల నిర్మితిః సఙ్ఘశక్తే-
రివ్కీర్ణా సమీహా తథైకత్వసూత్రా ॥ ౨౪॥

ఆయాన్తు మిత్రాణి భవన్తు వీరా
బహిర్వినిర్గత్య నిజాన్ధకూపాత్ ।
విధాయ దృష్టిం పరితో విశాలాం
పశ్యన్తు రాష్ట్రాణి కథం ప్రయాన్తి ॥ ౨౫॥

ప్రేమాస్తి చేన్మానవజాతిమాత్రే
స్వజన్మభూమౌ చ తథా త్వదీయమ్ ।
ఆయాహి గన్తుం పురతో న పశ్చాద్
యతామహే సత్తమలక్ష్యసిద్ధ్యై ॥ ౨౬॥

తుదన్తు సుహృదః సర్వే రుదన్తు తవ బాన్ధవాః ।
శ్రేయసీ న గతిః పశ్చాన్నిత్యమగ్రగతిర్భవేః ॥ ౨౭॥

ఉపేక్ష్యతే యజ్జనతాజనార్దనో
మహత్తదంహః క్రియతే నిరన్తరమ్ ।
ధ్రువం హి తన్నః పతనస్య కారణం
న విస్మరాతో జనతాసమున్నతిమ్ ॥ ౨౮॥

నిష్ఫలా రాజనీతిః స్యాత్సముదాయకృతేన యా ।
తత్తచ్ఛిక్షాన్నవాసానాముపాయాన్ పరిచిన్తయేత్ ॥ ౨౯॥

న తాదృశే విశ్వసిమీశ్వరేఽహం
యో మహ్యమన్నం న దదాతి భూమౌ ।
ప్రయోజనం స్వర్గసుఖేన కిం మే
శిక్షాన్నశూన్యా యది భారతీయాః ॥ ౩౦॥

ఈర్ష్యాం ద్వేషం పరిత్యజ్య సహాన్యైర్భవ సోద్యమః ।
స్వదేశబన్ధువర్గార్థమిదమావశ్యకం పరమ్ ॥ ౩౧॥

ఉత్థాయ ధారయ ధురం త్వరితం జగత్యాం
జానాసి జీవితమిదం క్షణభఙ్గురం తే ।
జాతోఽసి యత్కిమపి లక్ష్మ త్యజ స్వకీయం
జాతాః స్థితాః కతి న వా పశవో మ్రియన్తే ॥ ౩౨॥

భయం పుత్ర! పరిత్యజ్యానిశమగ్రేసరో భవేః ।

నిర్భీకా ఏవ శోభన్తే నరాః కేసరిణో యథా ॥ ౩౩॥

విముక్త్యై దేశస్య ప్రయతనపరోఽథాస్య జగతో
భవ, త్వయ్యేవాస్తే శ్ృణు సకలసేవాభరధృతిః ।
ఉదేత్వన్తర్జ్యోతిః సతతమధిజీవాత్మనిహితం
రుచిర్వేదాన్తస్య ప్రతిగృహమిదానీం ప్రవిశతు ॥ ౩౪॥

ఆదౌ సమాల్పావితమస్తు భావై-
రాధ్యాత్మికైరరున్నతభారతం నః ।
తతోఽను సామాజిక రాజకీయ-
విచారధారాభిరుదేతు కార్యమ్ ॥ ౩౫॥

ఆజీవనం భవత కార్యపరా, భవత్సు
స్థిత్వాద్య మృత్యుమను చాపి భవేన్మమాత్మా ।
ఆయాతి యాతి నను పార్థివజీవనం నో
నిత్యాని కిం విభవమానయశఃసుఖాని ? ॥ ౩౬॥

ద్వావేవ భవదాదర్శౌ సేవా త్యాగస్తథా తయోః ।
చేద్ భారతేన తాదాత్మ్యం శేషం సమ్పత్స్యతే స్వయమ్ ॥ ౩౭॥

అభిలషసి యది త్వం భారత! స్వాం సమృద్ధిం
వికిర జగతి సర్వం రత్నజాతం స్వకీయమ్ ।
అపరజనపదేభ్యః ప్రాప్తుమిచ్ఛేర్యదుచ్చం
గ్రహణమథ చ దానం లౌకికో ధర్మమార్గః ॥ ౩౮॥

ప్రత్యగ్గతౌ యదభవన్మమ హార్దపాత్రం
తీర్థం పవిత్రమధునా మమ భారతం తత్ ।
ప్రత్యాగతోఽత్రజరజః శిరసా వహామి
పుణ్యో వహన్నిహ విభాతి కథం సమీరః ॥ ౩౯॥

విశ్వాసో బలం చ
అనన్తం బలమేవ స్యాత్పరో ధర్మః పరేశ్వరః ।
దౌర్బల్యం పరిహర్తవ్యం దాస్యేన చ సహాత్మనః ॥ ౪౦॥

బలం జీవనం దుర్బలత్వం చ మృత్యు-
ర్బలం శాశ్వతం స్యాదలం సిద్ధిబీజమ్ ।
బలం సౌఖ్యకృద్ దుర్బలత్వం చ దుఃఖం

బలాన్యర్జయధ్వం బలాన్యజయధ్వమ్ ॥ ౪౧॥

“బద్ధోఽస్మి మూర్ఖోఽస్మి చ దుర్బలోఽస్మి”
త్వయోచ్యతే చేత్తవ దుర్భగత్వమ్ ।
దౌర్బల్యచిన్తా న సఖే విధేయా
ప్రత్యాత్మసంస్థం బలమావిరస్తు ॥ ౪౨॥

బలం పరం జీవనమార్గదర్శకం
క్రియాప్రధానే జగతీహ సర్వశః ।
పరిత్యజేద్దుర్బలతానుసారతాం
సముద్యమే సా ప్రతిబన్ధికా యతః ॥ ౪౩॥

శ్రద్ధత్త యూయం మమ వీరమిత్రా-
ణ్యత్రాగతా ఉన్నతకార్యహేతోః ।
క్షుద్రశ్వశబ్దాదథవాపి వజ్రా-
దభీరవః కర్మ నిజం కురుధ్వమ్ ॥ ౪౪॥

తేజస్వినో జనా అద్ధా శ్రద్ధావన్తో బలాన్వితాః ।
నిర్మలాన్తా అపేక్ష్యన్తే పురుషాస్తు సపౌరుషాః ॥ ౪౫॥

సర్వేఽపి దోషాః ప్రభవన్త్యశక్తే-
రశక్తిరంహఃకరణేఽపి శక్తా ।
స్వార్థస్య మూలప్రభవోఽప్యశక్తి-
స్తయైవ లోకాః కలహే ప్రవృత్తాః ॥ ౪౬॥

భ్రాతర్వృథాయం భవదశ్రుపాత-
స్త్వయ్యేవ నాస్తే నిహితం బలం కిమ ? ।
స్వాం చేద్విజానాసి బలిష్ఠ! శక్తిమ్ ।
సర్వం జగత్త్వత్పదలగ్నమేవ ॥ ౪౭॥

సప్రేమభావైః సబలైర్మనుష్యైః
సత్యానురాగైరధునాస్తి కార్యమ్ ।
ప్రతారకైః కిం క్రియతే సుకార్యం
తస్మాత్సఖే దర్శయ పౌరుషం తే ॥ ౪౮॥

శైత్యం క్షుధా పార్థివజీవనం చ
న కిఞ్చిదీశో బలనాయకో నః ।

అదమ్యవిశ్వాససహానుభూతీ
ఆస్తాం పురస్తాదనిశం పురస్తాత్ ॥ ౪౯॥

కదాపి పశ్చాన్న విలోకనీయం
చిన్త్యం న "కర్తవ్యపథే పతేత్కః" ।
నిత్యం వయం భోః పురతో వ్రజామః
కశ్చిత్ప్రతత్యన్యతరోఽభ్యుపైతి ॥ ౫౦॥

అసీమధైర్యం చ సముద్యమశ్చ
మహాంశ్చ కార్యక్షమతా గుణోఽపి ।
ఆజ్ఞాకరత్వం మిలితాని సన్తి
వ్యక్తేశ్చ రాష్ట్రస్య యశస్కరాణి ॥ ౫౧॥

అపేక్ష్యతే వ్యక్తిబలిష్ఠతాదౌ
శ్రద్ధాథ లక్ష్యం ప్రతి తత్పరత్వమ్ ।
ఏతత్సమగ్రం త్వయి విద్యతే చే-
త్కశ్చ్యావయేత్త్వాం నిజకార్యమార్గాత్ ॥ ౫౨॥

త్యాగః దానశీలతా చ
శ్రూయతాం నిశ్చితే మృత్యావాదర్శోఽస్తు మహాంస్తవ ।
వరం మృత్యుముఖే వాసో మహాదర్శస్య పాలనే ॥ ౫౩॥

వికిరతితరాం కోఽస్మింల్లోకే ప్రకాశపరమ్పరాం ?
గతయుగగతో ధర్మస్త్యాగః పునః సముదేష్యతి ।
జగతి సదయాః స్వాత్మోత్సర్గప్రసక్తహృదో ధ్రువం
బహుజనహితశ్రద్ధా బుద్ధాః శతం ప్రభవన్త్యపి ॥ ౫౪॥

నిస్వార్థః సర్వదా కర్మణ్యధికం ఫలమశ్నుతే ।
తథా త్వాచరణం కర్తుం నరా ధైర్యం న కుర్వతే ॥ ౫౫॥

ఆస్తే జీవనమేవ భఙ్గురమిదం తుచ్ఛోఽభిమానస్తథా
యత్సాంసారికభోగజాతమఖిలం నానావిలాసాన్వితమ్ ।
యో జీవేదపరార్థసాధనకృతే తస్యైవ జన్మోజ్జ్వలం
ప్రాణన్తోఽపి మృతోపమాః ఖలు నరా యే స్వార్థినః కేవలమ్ ॥ ౫౬॥

కల్యాణాయ స్వరాష్ట్రస్య సర్వస్య జగతస్తథా ।
స్వాత్మోత్సర్గవిధేరన్యన్మహత్కార్యం న విద్యతే ॥ ౫౭॥

హిన్దో స్వాభావికీ శ్రద్ధా జీవితం శాశ్వతం తవ ।
తదర్థం చిన్తితః కస్మాత్కల్యాణం జగతాం వరమ్ ॥ ౪౮॥

కల్యాణం జగతాం విధాతుమనిశం వాఞ్ఛన్తి యే సజ్జనా-
రతే సమ్పత్సుఖలాభమానయశసామీహాం త్యజన్తు ద్రుతమ్ ।
తేషాం పోట్టలికాం విధాయ సహసాఽగాధే క్షిపన్త్వమ్బుధౌ
కుర్వన్త్వీశపదామ్బుజం స్వశరణం వాక్యం సతామీదృశమ్ ॥ ౪౯॥

ఔదార్యం ప్రియతాపి జన్తుషు భవేన్మిత్రేష్వమిత్రేషు చ
స్వాన్తేఽనన్తసహానుభూతిరనిశం దుఃఖాభిభూతే జనే ।
సద్విద్యాధనసమ్పదన్వితనరేఽసూయానివృత్తిస్తథా
దోషావిష్కరణాద్విరక్తిరపరస్యైతత్సతాం లక్షణమ్ ॥ ౫౦॥

సేవా

ప్రతిష్ఠితశ్చారుశరీరమన్దిరే
త్వయాత్మదేవః సతతం నిషేవ్యతామ్ ।
ప్రభుర్న చేత్త్వం ప్రభుమత్ర సేవితుం
ప్రయోజనం తేఽస్తి కిమన్యమన్దిరైః ॥ ౫౧॥

నారీం నరం చాఖిలజీవలోకం
సేవస్వ నారాయణభావతస్త్వమ్ ।
దయాప్రదానే నను కోఽసి తేషాం
సేవాప్రదానం చర ధర్మమర్మ ॥ ౫౨॥

శివం సఖే వన్దితుమీహసే చిరం
శివాత్మజానాం క్రియతాం సమర్చనమ్ ।
సమ్పూజయేద్యః పరమేశపుత్రకాన్
స ఏవ సాక్షాజ్జగదీశపూజకః ॥ ౫౩॥

దుర్భిక్షదుఃఖగదపీడితలోకశోకం
హర్తుం ప్రయాత భువనే భువనేశతుష్ట్యై ।
ప్రాణవ్యయాదపి జనాః సుఖినః క్రియన్తాం
జాతా హి పశ్యత వృథా శతశో మ్రియన్తే ॥ ౫౪॥

ఉచ్చైః స్థితః కరగృహీతపణో వినోదా-
న్మా బ్రూహి “భిక్షుక గృహాణ దయాపరోఽహమ్ ।”

దాతా భవత్యుపకృతోఽత్ర పరం గ్రహీత్రా
    సౌభాగ్యమేతదిహ తే స్వసహాయకర్తుః ॥ ౬౫॥

ఈశః స్థితో దలితదుర్బలదుఃఖితేషు
    యేఽర్చన్తి సేవనమలం ప్రియబాన్ధవాస్తే ।
తాన్మృగయసే కథమీశమన్యం
    గఙ్గాతటే ఖనితుమిచ్ఛతి కోఽపి కూపమ్ ॥ ౬౬॥

యావజ్జనాః సన్తి సహస్రశోఽన్యే
    శిక్షావిహీనాశ్చ బుభుక్షితాశ్చ ।
అర్థే న తేషాం యది శిక్షితాః స్మో
    తదా కృతఘ్నాః ఖలు ధిగ్ధిగస్మాన్ ॥ ౬౭॥

దుర్గతాన్వీక్ష్య యత్స్వాన్తం ద్రవీభవతి తత్క్షణాత్ ।
స మహాత్మా స్తుతేః పాత్రం। నిర్వికారస్త్వసజ్జనః ॥ ౬౮॥

పరోపకారః సత్కార్యం యద్యపి స్యాత్సకారణః ।
శివజ్ఞానాజ్జీవసేవా కార్యం పుణ్యతమం పరమ్ ॥ ౬౯॥

న కేవలం మూర్తిషు విద్యతే శివః
    పరం దరిద్రేషు చ దుర్గతేషు చ ।
శుభాకృతిర్నిర్మల ! తత్కృతే కృతా
    సమర్చనా సారమతోఽవధార్యతామ్ ॥ ౭౦॥

యావజ్జీవసమష్టికారణవశాదేకో మహాకాశవత్
    యావద్వర్గవిభిన్నజాతిషు తతో యో దీనహీనేషు చ ।
యో దుష్టేషు చ దుఃఖితేషు చ పునర్వ్యాప్తః సమానోఽనిశం
    తస్యారాధనహేతునా జనితతౌ కష్టం సమీహే మహత్ ॥ ౭౧॥

ప్రేమ తథా నిఃస్వార్థతా
మయానుభూతం నిజజీవనేఽస్మి-
    న్నిర్వ్యాజమన్తఃకరణం నరాణామ్ ।
సద్భావనా శాశ్వతికం చ హార్దం
    జేతుం జగత్సర్వమలం త్రయం స్యాత్ ॥ ౭౨॥

ఏకోఽపి యుక్తస్త్రిగుణైరమీభిః
    సహస్రశోఽపి చ్ఛలనాపరాణామ్ ।

నృణాం పశూనామపవిత్రమర్థం
భవే భవేన్నాశయితుం సమర్థః ॥ ౭౩॥

అస్మదాశావలమ్బోఽస్తి హీనదీనజనాః పరః ।
ఏత ఏవ నితాన్తం హి యాన్తి విశ్వాసపాత్రతామ్ ॥ ౭౪॥

విశ్వాసస్త్వీశ్వరే కార్యో న చ్ఛలేన ప్రయోజనమ్ ।
పరదుదుఃఖైర్దుఃఖితానాం భవేదీశః సహాయకృత్ ॥ ౭౫॥

భవ్యో నిఃస్వార్థభావోఽత్ర సదాచారో విభావ్యతే ।
పరం స్వార్థపరత్వం చ దురాచారో విచార్యతే ॥ ౭౬॥

వసునా యశసా చ విద్యయా
ప్రియతాయాః సఫలత్వమాప్యతే ।
చరితేన సతా విదార్యతే-
ఽదమనీయా నను భిత్తిరాపదామ్ ॥ ౭౭॥

సాఫల్యస్య రహస్యం స్యాదహమ్భావాన్నివర్తనమ్ ।
తేన సిద్ధ్యన్తి కార్యాణి ప్రభావోఽపి మహాన్భవేత్ ॥ ౭౮॥

విస్తారో జీవనం ప్రోక్తం సఙ్కోచో మృత్యురేవ చ ।
స్నేహ ఏవాస్తి విస్తారః స్వార్థః సఙ్కోచ ఉచ్యతే ॥ ౭౯॥

ప్రేమైవ నో జీవనధర్మ ఏకో
యః స్నిహ్యతి ప్రాణితి స ప్రకాశమ్ ।
యః స్వార్థసక్తః స మృతోఽస్తి జీవనం
స్నేహేన మృత్యుశ్చిరజీవితత్వమ్ ॥ ౮౦॥

ధార్యతే యద్వదస్మాభిః శ్వాసోచ్ఛ్వాసేన జీవితమ్ ।
తథైవాహేతుకం ప్రేమ భవేజ్జీవనకారణమ్ ॥ ౮౧॥

చరిత్రహీనత్వమవాప్య లోకా
ధర్మ్మం గతప్రాణమకార్వురద్య
అపార్థహార్దం చరితం త్వపేక్ష్యం
సౌహార్దభావః కులిశప్రభావః ॥ ౮౨॥

పవిత్రతా చేతసి ధైర్యమగ్ర్యం
తథా స్వధర్మాధ్యవసాయతా చ ।

గుణత్రయం స్యాత్సఫలత్వహేతు-
స్తథాపి సర్వోపరి హార్దభావః ॥ ౮౩॥

శిక్షా
మానవాన్తఃస్థితాయాస్తు పూర్ణతాయా వికాసితా ।
సచ్ఛిక్షా ప్రోచ్యతే సద్భిర్నో చేచ్ఛిక్షా నిరర్థికా ॥ ౮౪॥

యా స్వావలమ్బం న దదాతి శిక్షా
"శిక్షాభిధానం" కథమాప్నుయాత్సా ।
విద్యార్థినః పాఠగృహేష్వజీర్ణ-
రుజాద్యనాక్రాన్తతయా విశీర్ణాః ॥ ౮౫॥

సాధారణేష్వథ పునర్వనితాసమాజే
శిక్షాసమః కిమపరోఽస్తి పరోపకారః ।
విద్యాబలం ప్రసృతమత్ర యదా ప్రతీచ్యాం
లోకోన్నతిః సమభవత్పరితస్తదానీమ్ ॥ ౮౬॥

మస్తిష్కం పరిపూరితం యది భవేదావేదనారాశిభిః
సమ్బోధానుభవౌ వినా పరిణమేత్తత్కేవలం సఙ్కరే ।
సాఙ్కర్యేణ భవేదశక్తిరనిశం నాశోన్ముఖీ, త్వం తతః
శిక్షామాశ్రయ సచ్చరిత్రనరతాధీపాకవిద్యాకరీమ్ ॥ ౮౭॥

స్త్రీశిక్షా
న స్యాత్స్త్రీణాం సుధారేణ వినా సంసారమఙ్గలమ్ ।
ఏకపక్షాః పక్షిణః కిముడ్డయన్తే విహాయసి ॥ ౮౮॥

స్వోపజ్ఞమార్గైర్మహిలాః స్వకీయాః
కుర్వన్తు సర్వాః సరలాః సమస్యాః ।
నాన్యస్తదర్థం యతతాం స్త్రియః కిం
న భారతీయాః సుతరాం సమర్థాః ॥ ౮౯॥

స్యాదాద్యశక్తేర్జగతో జనన్యా
వినోన్నతిం నోన్నతిరద్య నృణామ్ ।
ఇత్యేవ హేతోః కిల రామకృష్ణై-
ర్గురుకృతా స్త్రీ పరిపూజితా చ ॥ ౯౦॥

సావిత్రీ దమయన్తీ చ సీతా చ జనకాత్మజా ।

ఆదర్శభూతాస్తాః సన్తి శృణు భారత! భారతోమ్ ॥ ౮౧॥

యస్మిన్సమాజే కిల భారతీయే
    జగత్యసామాన్యగుణాన్వితాయాః। ।
జాతా జనిః సా జనకాత్మజాయా
    జానాతి కర్తుం లలనాదరం సా ॥ ౮౨॥

ఆసీత్ స్త్రీణాం జ్ఞానలాభాధికారః
    పూర్వం కస్మాదద్య తా వఞ్చితాః స్యుః ।
యద్వత్త్యక్తా బ్రాహ్మణైరన్యవర్ణా-
    స్తద్వన్నార్యశ్ఛిన్నసర్వాధికారాః ॥ ౮౩॥

పూర్వం చాసీదగ్నిహోత్రాదికార్యే
    సాకం పత్యా స్థిత్యపేక్షా వధూనామ్ ।
అద్యత్వే తా హన్త నార్హన్తి గేహే
    శాలిగ్రామస్పర్శమాత్రం విధాతుమ్ ॥ ౮౪॥

కుత్రాపి శాస్త్రే విహితం కిమస్తి
    “స్త్రీ జ్ఞానభక్త్యోరధికారశూన్యా” ।
సీతా పదాఙ్కానుకృతిః పరం తత్
    సమున్నతేరద్య విశేషమార్గః ॥ ౮౫॥

నిన్దన్తి నారీరనిశం నరా యే
    తాసాం కృతే విహితం కిమస్తి ?
క్షిప్తాః పరం తాః స్మృతికారబాలైః
    “స్వాతన్త్ర్యహీనా” “నరకస్య పన్థాః” ॥ ౮౬॥

యది స్యుర్ఘృణితాః కీటా ఇవ నార్యస్తతః కథమ్ ।
మనునోక్తం యత్ర నార్యః పూజ్యన్తే తత్ర దేవతాః ॥ ౮౭॥

పాశ్చాత్త్యకృత్యనుకృతిర్యది భారతస్య
    నారీజనేన విహితా త్యజతా స్వలక్ష్యమ్ ।
తాభిః సహైవ భవితాఽవనతిర్నరాణాం
    సర్వో భవిష్యతి పునర్విఫలః ప్రయత్నః ॥ ౮౮॥

ధర్మః
న కోఽపి ధర్మో “నరదివ్యభావం”

యథోచ్చకైర్గాయతి హిన్దుధర్మః ।
స ఏవ చిత్రం బత! దుర్బలేషు
పాదప్రహారం కురుతే నితాన్తమ్ ॥ ౯౯॥

ఆదర్శేఽస్మిఞ్జీవనే మానవానాం
శిక్షా భక్తిజ్ఞానయోగత్రయస్య ।
ధర్మాణాం సల్లక్ష్యమేతత్సమేషాం
వేదాన్తస్తత్సిద్ధయే స్యాత్సమర్థః ॥ ౧౦౦॥

స్పర్శాస్పర్శౌ నాస్తి హిన్దుత్వచిహ్నం
సంస్కారోఽయం కేవలం నిన్దనీయః ।
దృష్టం నామ క్వాపి శాస్త్రప్రమాణం
సామాజిక్యాస్తూన్నతేర్విఘ్న ఏషః ॥ ౧౦౧॥

న ధర్మదోషోఽస్త్యథవాత్ర కోఽపి
పాఖణ్డినో యచ్ఛలనాపరాశ్చ ।
పరార్థనామ్నా వివిధైరుపాయైః
ప్రతారయన్తి చ్ఛలశూన్యచిత్తాన్ ॥ ౧౦౨॥

పురాణధర్మాత్తు పురోహితానాం
త్యాగాద్భవేదుత్తమహిన్దుధర్మః ।
తేనాథ పాశ్చాత్యసమాజవర్గః
ప్రభావితః స్యాదితి నిశ్చయో మే ॥ ౧౦౩॥

ధర్మం వినాస్మాకసమాజవర్గో
భవేదరణ్యం పశుభిర్వికీర్ణమ్ ।
భోగా విలాసా న మనుష్యధర్మా
జ్ఞానం పరం జీవనసాధ్యముచ్చైః ॥ ౧౦౪॥

ధర్మస్త్వలౌకికోపాయః పశుర్యేన నరాయతే ।
నరాశ్చాపీశ్వరాయన్తే వినా ధర్మం నరః పశుః ॥ ౧౦౫॥

ప్రత్యక్షం శాశ్వతం యత్ప్రకటయతి పునర్జీవనం మానవానాం
జ్ఞానాదజ్ఞానసాన్ద్రం పశుమపి మనుజం ద్రాక్కరోతి ప్రభావాత్ ।
తం సాక్షాదీశ్వరేఽయం విపరిణమయతి స్వేన్ద్రజాలాదివాన్తే
ధర్మః కిం కిం న కుర్యాజ్జగదుపకృతయే కల్పవృక్షేణ తుల్యః ॥ ౧౦౬॥

సర్వగం పరమం తత్త్వం నాసి చేద్ ద్రష్టుమీశ్వరః ।
అధ్యాత్మజ్ఞానసూర్యస్య నోదయస్తవ మన్దిరే ॥ ౧౦౭॥

త్వయీశ్వరో యః సకలేఽపి విద్యతే
న బుధ్యతే చేదియమజ్ఞతా తవ ।
సమగ్రమేకం యది భిన్నతా కుతః
పరం హితత్వం ప్రతి జీవమన్దిరమ్ ॥ ౧౦౮॥

“ఈశ్వరః ఖలు జగత్పితా” స్వయం
ప్రార్థనాసు భవతేదముచ్యతే ।
ప్రత్యహం వ్యవహృతౌ పరం పరం
మన్యసే న కిమితి స్వబాన్ధవమ్ ॥ ౧౦౯॥

త్వమంశభూతోఽస్యవినాశివస్తునః
సమష్టిరేషాప్యవినాశినీ మతా ।
అతః స్వకీయాం ప్రకృతిం విభావయన్
సమష్టిసేవామిహ కర్తుమర్హసి ॥ ౧౧౦॥

మానవే మానవే మాన్యా దివ్యతా యాదితః స్థితా ।
ప్రకటీకరణం తస్యా ధర్మ ఇత్యుచ్యతే బుధైః ॥ ౧౧౧॥

నోచ్చైర్వాదా నాపి సిద్ధాన్తధారా
నాప్యస్మాకం చారునానామతాని ।
ధర్మః, కిన్తు స్వానుభూతేరవాప్తిః
కిం చైతస్యాః కార్యజాతే ప్రకాశః ॥ ౧౧౨॥

మూర్తిర్గ్రన్థా మన్దిరే ప్రార్థనాయాః
సిద్ధిప్రాప్త్యై కేవలం సన్త్యుపాయాః ।
సాక్షాత్కారః స్వాత్మనో దివ్యతాయా
ఉచ్చైర్ధ్యేయం యా హి నిత్యం పురస్తాత్ ॥ ౧౧౩॥

యదా సన్తోషః స్యాత్క్షణికసుఖతుచ్ఛేన జగతా
ఘృణా దృష్ట్వా లోకే కపటపరిపూర్ణా వ్యవహృతిమ్ ।
యదా చ ద్వేషః స్యాదనృతవచనే నాస్తికజనే
తదా ధర్మాపేక్షం భవతి ఖలు సశ్రద్ధహృదయమ్ ॥ ౧౧౪॥

అవాప్య జ్ఞానమీశస్య చిన్తనం తస్య నిత్యశః ।

ప్రత్యక్షం తేన సమ్భాషా ప్రోచ్యతే ధర్మలక్షణమ్ ॥ ౧౧౫॥

స్నేహః సమ్పూర్ణసంసారే స్థితప్రాణిషు నిర్మలః ।
ఉదారతా తథా తేషు ధర్మస్య నికషః స్మృతః ॥ ౧౧౬॥

పావిత్ర్యం నిర్మలత్వం సుకృతితతిరతిః సర్వభూతానుకమ్పా
ధర్మస్యైకస్య సమ్పన్న ఖలు సమభవన్ కిం చ సర్వత్ర సన్తః ।
"అన్యే లుప్యన్తు ధర్మా మమ భవతు పునః సర్వధర్మప్రధానో"
యద్యేవం కోఽపి వాఞ్ఛత్యఖిలజనదయాపాత్రమేతం ధిగస్తు ॥ ౧౧౭॥

శ్రూయతామధునా మిత్ర! ధర్మ-భేదో వినఙ్క్ష్యతి ।
సర్వధర్మపతాకాసు వఞ్చనం లిఖితం భవేత్ ॥ ౧౧౮॥

"సహయోగో విరోధో న" "స్వీకృతిర్న వినాశనమ్" ।
"శాన్తిః సమన్వయశ్చాపి" "న కలిర్న మతే భిదా" ॥ ౧౧౯॥

మతాని శాస్త్రాణి చ మన్దిరాణి
క్రియాకలాపాః సమనుష్ఠితిశ్చ ।
యదఙ్గభూతాని స ముక్తిలాభో
ధర్మస్య సర్వస్వమిదం బ్రువన్తి ॥ ౧౨౦॥

ధర్మాశ్రయం త్వం కలహం న కుర్యా
అజ్ఞానమూలః కలహోఽనిశం స్యాత్ ।
అసారతత్త్వాశ్రయమేవ నూనం
కిం ధార్మికస్యాస్తి కలేర్న బీజమ్ ॥ ౧౨౧॥

పావిత్ర్యమాధ్యాత్మికతా విధాతుం
స్వం నీరసం దూరమితో యదైవ ।
తదైవ ధర్మే కలహో భవన్తి
భవత్యశాన్తిశ్చ జగత్యనన్తా ॥ ౧౨౨॥

న వైదికాస్తాన్త్రికాశ్చ న చ వేదాన్తినో వయమ్ ।
పౌరాణికాస్తథా న స్మః కేవలం "స్పృశ మా" వయమ్ ॥ ౧౨౩॥

ధర్మోఽస్మాకం శిష్యతే పాకగేహే
దేవోఽస్మాకం పాకపాత్రస్వరూపః ! ।
ధ్యేయం చాస్తే "మా పవిత్రం స్పృశేర్మా"-
మిత్థం సర్వే స్వాత్మనాశం వ్రజామః ! ॥ ౧౨౪॥

ధర్మోపదేశస్తు బుభుక్షితానాం
    వైధేయతా స్యాదథ వా ప్రమాదః ।
రిక్తోదరాణాం కిము ధర్మభావః ?
    క్షుత్పీడితాంస్తోషయ భోజనేన ॥ ౧౨౪॥

వ్యష్టేర్యథా జీవనలక్ష్యమేకం
    తథా సమష్టేరపి నిశ్చితం స్యాత్ ।
అఙ్గీకృతం భారతవాసిభిర్య-
    ల్లక్ష్యం పురా తైర్న కృతః ప్రమాదః ॥ ౧౨౫॥

వివిధమ్

భారతమహిమా

ప్రాచ్యాం తు భారతాదేవ సర్వం ప్రాచీనకాలతః ।
ప్రససారాత్ర సంసారే ప్రీతిర్జ్ఞానం తపః శివమ్ ॥ ౧౨౬॥

ధర్మస్యావాసభూమిః ప్రభవపదమిదం నిత్యశో దర్శనానాం
    నానావీరైః సుధీరైరవిరతమవనాత్స్వస్తికాలాదనాదేః ।
విశ్వప్రేమప్రకర్షః ప్రకృతిమధురిమా మార్దవం భావనానా-
    మేభిర్లోకస్య కర్తుం ప్రభవతి సతతం నేతృతాం భారతం నః ॥ ౧౨౮॥

ఆఘాతప్రతిఘాతసఙ్కటశతైరుద్యత్సమాజప్రథా-
    చారాణాం తతిభిశ్చ సఙ్కులమభూదాక్రాన్తమేత్యారిభిః ।
ఆస్తే ప్రాణబలాన్వితం తదపి యత్తుఙ్గాద్రిశ◌ృఙ్గోపమం
    మన్యే భారతజీవనం ఖలు జగత్యాద్యన్తశూన్యం ధ్రువమ్ ॥ ౧౨౯॥

న జ్ఞాతో గ్రీసదేశోఽభవదవనితలే రోమవార్తాపి నాసీత్
    యూరోపస్థాశ్చ లోకా గహనవనగతా దీర్ఘమాసన్నసభ్యాః ।
ధ్వాన్తచ్ఛన్నేతిహాసం జగదిదమఖిలం, దుర్బలా కింవదన్తీ
    తత్రాసీదచ్ఛశైలస్థిరతరవసతిః సంస్కృతిర్భారతీయా ॥ ౧౩౦॥

ఆదర్శానాం జన్మభూర్విశ్రుతానాం
    సద్భావానామాకరో భారతం నః ।
అస్మాదేవాధ్యాత్మికజ్ఞానధారా-
    పూరః పూర్వం ప్రస్థితోఽభూజ్జగత్యామ్ ॥ ౧౩౧॥

సంసారే పునరప్యస్మిన్పూరోఽయం ప్రసరిష్యతి ।

నవజీవనసఞ్చారో ధ్రువం యేన భవిష్యతి ॥ ౧౩౨॥

కా పుణ్యభూమిరుచితా జగతీతలేఽస్మిన్
కిం స్థానమత్ర పరమీశ్వరలాభసిద్ధ్యై ? ।
నృణాం చ కర్మఫలభోగపదం కిమాస్తే ?
తత్రోత్తరం శ్ృణుత భారతభూరియమ్ ॥ ౧౩౩॥

క్షేత్రం కిమస్తి బలశీలదయాగుణానా-
మన్తర్దృశోఽప్యజని యత్ర పరో వికాసః ।
జాతా చ యత్ర పరమాత్మవిచారచర్చా
తత్రోత్తరం శ్ృణుత భారతభూరియం నః ॥ ౧౩౪॥

మహామహిమమణ్డితా భవతి భారతీ భూః పురా
సముజ్జ్వలతరా ధ్రువం స సమయోఽచిరాదేష్యతి ।
గృహీతజనుషోఽత్ర సంశ్రుతమహర్షయః పూర్వవత్
సమగ్రజగతో జనాన్ సుపథగాన్విధాస్యన్తి తే ॥ ౧౩౫॥

(బన్ధుసేవా)
ఆనన్దితా భవత బాన్ధవసేవనార్థం
యుష్మాభిరేవ మధురోఽవసరోఽద్య లబ్ధః ।
ఆప్లావితం త యేన జగత్సమగ్రం
వృద్ధిం స యాతి ఖలు ధర్మసముద్రపూరః ॥ ౧౩౬॥

నిఃస్వాన్నిత్యం దుఃఖితానీశపుత్రాన్
యే సేవన్తే పాపినస్తాపినశ్చ ।
తేషాం జిహ్వాగ్రస్థితా భారతీ స్యాద్
దేవీ చాస్తే మానసే శక్తిరూపా ॥ ౧౩౭॥

పరార్థం త్యక్తసర్వస్వో ముక్తస్తిష్ఠతి మానవః ।
ఇతో భ్రష్టస్తతో భ్రష్టో "ముక్తిర్మే స్యాదితి బ్రువన్" ॥ ౧౩౮॥

(ధర్మమహత్తా)
ధర్మః పరో భారతపుణ్యభూమౌ
జాతీయశక్తేరవలమ్బరూపః ।
దేశస్య నో జీవనగీతశాస్త్రే
ధర్మః ప్రధానస్వరతాముపైతి ॥ ౧౩౯॥

నార్హా వయం త్యక్తుమతః స్వధర్మ-
మాదర్శభూత-స్వబలం కదాపి ।
అసావధానా యది తం త్యజేమ
ప్రతిక్రియా తస్య భవేదదమ్యా ॥ ౧౪౦॥

(భారతస్య అవనతిః)
యస్మిన్దినే "మ్లేచ్ఛ"పదం ప్రసిద్ధం
ఛిన్నం విజాతీయజనైః సఖిత్వమ్ ।
తస్మిన్దినే భారతభాగ్యసూర్యో-
ఽప్యస్తాచలం గన్తుమివ ప్రవృత్తః ॥ ౧౪౧॥

(కర్మ అకర్మ చ)
ఆత్మభావవికాసస్య కారణం కర్మసంజ్ఞితమ్ ।
అనాత్మభావో యేన స్యాత్ తదకర్మేతి సంస్మృతమ్ ॥ ౧౪౨॥

సబలాః కార్యకర్తారో విశ్వం జేతుమలం దశ ।
సహస్రశోఽపి వైధేయ న సమర్థా భవన్తి తే ॥ ౧౪౩॥

పశునరత్వమాప్నోతి సత్కర్మవశతః పరమ్ ।
నరః పశుత్వం లభతేఽసత్కర్మవశతోఽవశః ॥ ౧౪౪॥

(స్త్రీ-మహిమా)
జాతాన్యజాతిషు జగత్యబలోన్నతిర్యా
సా యోషితాం కిల సుయోగ్యపదస్య లాభాత్ ।
యాధోగతిశ్చిరమభూదిహ భారతేఽస్మిన్
సా శక్తిరూపమహిలాసు నిరాదరేణ ॥ ౧౪౫॥

(మానవోన్నతిః)
సమానాధికారా జనా జీవనే స్యుః
పరం దుఃఖితా జన్మతో జాతిభేదాత్ ।
అతః కర్మణో వర్ణ ఇత్యేవ సత్యం
సమాజోన్నతావస్తి ధర్మోచ్చతత్త్వమ్ ॥ ౧౪౬॥

అయి! కఠోరతరం ఖలు జీవనం
తనుతరం క్షణజీవి చ తత్ఫలమ్ ।
పిహితమస్తి తవాగ్రమథాప్రభం
తదపి ధీరతయాగ్రసరో భవేః ॥ ౧౪౭॥

ఉత్తిష్ఠ జాగృహి ద్రాక్త్వం స్వప్నేనాలం తవాధునా ।
స్వలక్ష్యప్రాప్తిపర్యన్తముద్యమం న పరిత్యజేః ॥ ౧౪౮॥

సహానుభూతేరథ కార్యశక్తే-
రభావ ఏవాస్తి విపన్నిదానమ్ ।
దోషం తమాదౌ పరిహృత్య శీఘ్రం
కురుష్వ కార్యక్షమమాత్మదేహమ్ ॥ ౧౪౯॥

అసీమశక్తిర్నిహితా శివేన
వ్యక్త్యై, విజానాతి నరః కథం తామ్ ।
సర్వేఽపి తుల్యావసరం లభన్తాం
బలీయసీతః పరమేశ్వరేచ్ఛా ॥ ౧౫౦॥।

విజయః ప్రకృతేరస్యా ముఖ్యం లక్ష్యం నృజన్మనః ।
న జాతో మనుజో జాతు గన్తుం ప్రకృతిదాసతామ్ ॥ ౧౫౧॥

సశ్రద్ధకర్మతజనస్య ససీమబుద్ధ్యా
విజ్ఞానభౌతికవిచారవశాలతాయాః ।
కర్తుం సమన్వయమహం హృదయం సమీహే
గమ్భీరమబ్ధిరివ యచ్చ నభో విశాలమ్ ॥ ౧౫౨॥

సుఖం నరాణాం పురతోఽభ్యుపైతి
ప్రాయో విపచ్ఛేఖరితోత్తమాఙ్గమ్ ।
ప్రయోజనం యస్య సుఖేన తస్మా-
త్స తత్పరః స్యాద్విపదోఽనుగన్తుమ్ ॥ ౧౫౩॥

కల్యాణమధ్యాత్మసమాజనీతి-
త్రయేఽవలమ్బేత విశుద్ధభావమ్ ।
సర్వేషు దేశేష్వథ సర్వకాలే-
ష్వభిన్నతా స్మాసు చ బాన్ధవేషు ॥ ౧౫౪॥

(జ్ఞానమహిమా)
గమ్యముచ్చతమం తత్త్వం జీవనస్య శ్రుతం స్మృతమ్ ।
తత్త్వమన్వేషయ భ్రాతః! ధ్రువం లాభో భవిష్యతి ॥ ౧౫౫॥

జ్ఞానం పరం ప్రతిగృహం ప్రవిశేదితీత్థం

చక్రం ప్రవర్తయితుమిచ్ఛతి మానసం మే ।
యేన స్త్రియశ్చ పురుషాశ్చ జగత్యముష్మిన్ ।
స్వాత్మైషనిర్ణయవిధిం పరిభావయన్తు ॥ ౧౫౬॥

(సేవాభావః)
యథాహం భారతీయోఽస్మి తథా సంసారసేవకః ।
సన్దేహకల్పనాజాలప్రసారోఽత్ర నిరర్థకః ॥ ౧౫౭॥

(సదాచారః)
ఆచారవాన్ భవ సుహృద్ బలవాన్కృతాన్త-
స్యాహ్వానతోఽపి గతభీరమలాన్తరస్త్వమ్ ।
వ్యర్థైవ ధార్మికవివాదపరమ్పరాఽఽస్తే
దుష్కర్మజాతమితి కాతరకార్యమేతత్ ॥ ౧౫౮॥

(సత్యం ఉపకారశ్చ)
అపకారాదుపకారోఽసత్యాదపి చాతిరిచ్యతే సత్యమ్ ।
అనన్తగుణమేతత్ఫలు యస్యాస్తే తస్య జీవితం సఫలమ్ ॥ ౧౫౯॥

(భారతోన్నతిః)
భారతాభ్యుదయోఽవశ్యం భవితేశవిధానతః ।
అరుణోదయవేలాసావుత్థాతవ్యం గతా నిశా! ॥ ౧౬౦॥

(బలమహత్తా)
శుష్కాద్ గీతాపాఠాత్పదకన్దుకఖేలనం తు భద్రతరమ్ ।
శక్తేర్మహత్యపేక్షా, గీతాపఠనం భవేత్తతః సఫలమ్ ॥ ౧౬౧॥

(వ్యక్తిమహత్తా)
భ్రాతస్త్వమేహి బలవాననుభూయ “సోఽహం”
భస్మీభవిష్యతి మనోమలినత్వమస్మాత్ ।
జాగర్తి శక్తిరనిశం త్వయి హ యా ప్రసుప్తా
త్వం చ ప్రచణ్డదలమూర్తిరివ స్వయం స్యాః ॥ ౧౬౨॥

(దలితవర్గః)
శ్రమికా భారతస్యైతే దలితాశ్చిరకాలతః
అపూర్వకార్యకర్తారోఽప్యహం తానభివాదయే ॥ ౧౬౩॥

దరిద్రాణాం కుటీరేషు భారతం వసతి ధ్రువమ్ ।

పరమున్నతయే తేషామస్మాభిర్వత కిం కృతమ్ ? ॥ ౧౬౪॥

సాంసారికేషు విషయేతషు భవన్త్యసుజ్ఞా
      నిఃస్వా జనాస్తదపి దుర్జనతావిహీనాః ।
తే సన్తి శ్రద్ధహృదయాశ్ఛలశూన్యభావా
      హింసావిచారరహితా హితకార్యసక్తాః ॥ ౧౬౫॥

నిమ్నా జనా జేతృనిపీడనేన
త్రస్తాః స్వకీయైరవమానితాశ్చ ।
చిరాత్స్వకార్యప్రసితాస్తథాపి
      శ్రమస్య నాపుః ఫలమద్య యావత్ ॥ ౧౬౬॥

(పురాణాభిమానః)
కేచిద్వదన్త్యవనతేః కిల కారణం నో
      వ్యర్థం మమత్వమతిపూర్వపరమ్పరాసు ।
జ్ఞాతం భయా పరమిదం విపరీతమేవ
      త్యాగః పురాణవిభవస్య మహాన్ప్రమాదః ॥ ౧౬౭॥

(హనూమదాదర్శః)
సర్వదాస్తు తవాదర్శో హనూమాన్బలవాన్సుధీః ।
జీవితం మరణం వాస్తు స న దధ్యౌ జితేన్ద్రియః ॥ ౧౬౮॥

(జ్ఞానీ భక్తశ్చ)
అగాధప్రేమహృదయోఽద్వైతానుభవవాన్స్వయమ్ ।
జ్ఞానీశ్వరేణ తాదాత్మ్యవాంశ్చ భక్తో నిగద్యతే ॥ ౧౬౯॥

నిన్దకో జ్ఞానినో భక్తో జ్ఞానీ భక్తస్య నిన్దకః ।
ద్వావప్యేతౌ మతౌ ధూర్తౌ న భేదో జ్ఞానిభక్తయోః ॥ ౧౭౦॥

(ఈశ్వరః)
యదీశ్వరస్య సత్తాయాం విశ్వాసో విద్యతే తవ ।
పదే పదే తత్స్మృతిః స్యాత్స్మృతిరేవేశసేవన ॥ ౧౭౧॥

యదీశ్వరః స్యాన్నరదేహధారీ
      హానిర్భవేత్కిం తదనన్తశక్తేః ?
చైతన్యరూపస్య శరీరలాభో
      న బాధకః స్యాత్తదనన్తతాయామ్ ॥ ౧౭౨॥

(భక్తిః)
భక్తినిరన్తరమసౌ మనుజాన్తరస్థా
యా కామకాఞ్చనపిధానవశాదదృశ్యా ।
దూరీకురు త్వమిదమావరణం క్షణేన
స్వాన్తః స్థితాథ భవతి స్వయమేవ దృశ్యా ॥ ౧౭౩॥

(బన్ధః)
సౌవర్ణో వాప్యాయసో వాస్తు బన్ధ-
శ్ఛేద్యో, ద్వన్ద్వం ద్వేషరాగాద్యపాస్యమ్ ।
హైమో బన్ధోఽప్యస్తు తుల్యః కఠోరో
దాసో దాసః పూజితస్తాడితో వా ॥ ౧౭౪॥

(ముక్తిః)
అన్వేష్టవ్యా కుత్ర ముక్తిః సఖే! సా
లభ్యా నేహాముత్ర వా మన్దిరే వా ।
శాస్త్రగ్రన్థే వా న మా దుఃఖితో భూ
ర్యస్మాదేకస్త్వం తదాలమ్బభూమిః ॥ ౧౭౫॥

(ఉపాసనా)
అనుష్ఠానాని శాస్త్రాణి సమ్ప్రదాయాస్తథైవ చ ।
సాక్షాత్కారస్య సిద్ధ్యర్థం సాధనానీవ కేవలమ ॥ ౧౭౬॥

(అహమ్భావః)
దేహమానససంయోగాదహమ్భావోద్భవో భవేత్ ।
"జానామీ"త్యుపలబ్ధిస్తు ప్రమాణం స్యా"దహం"స్థితౌ ॥ ౧౭౭॥

(వేదమహత్తా)
దృష్టో విరోధో యది వేదవాక్యైః
శాస్త్రం పురాణం న భవేత్ప్రమాణమ్ ।
విశ్వేఽత్ర వేదానుభాసితం య-
జ్జానీహి వేదోద్భవమేవ సర్వమ్ ॥ ౧౭౮॥

(శిక్షాప్రచారః)
శిక్షా-సంస్థా-మాధ్యమేన ప్రచారః
కర్తవ్యః స్యాల్లోకసాధారణేన ।

గత్వా పశ్చాత్త్రైరితః ప్రత్యగారం
బోద్ధవ్యాః స్యుర్బాన్ధవా నిర్ధనాస్తే ॥ ౧౭౯॥

(మూర్తిపూజా)
సాక్షాదియం చేన్న విముక్తిహేతు-
స్తథాపి నిన్ద్యా న హి మూర్తిపూజా ।
అద్వైతబోధాగమసాధ్యసిద్ధి-
యోగ్యం మనః సా కురుతే జనానామ్ ॥ ౧౮౦॥

(అధ్యాత్మమ్)
నరస్య దివ్యాం ప్రకృతిం పురస్తా- ౦
దుద్ధార్య్య తజ్జీవనకార్యవృన్దే ।
ప్రవేశనీయం కథమిత్యుపాయః
సఙ్క్షేపతో లక్ష్యమిదం మదీయమ్ ॥ ౧౮౧॥

అధ్యాత్మతత్త్వవిభవస్య భువి ప్రసారో
నిత్యం విధేయ ఇతి భారతధర్మకార్యమ్ ।
యద్గ్రీక-హూణ-శక-మోఘల-తుర్క్యయానైః
సమ్పీడితం భవదపి స్థిరసంవిదాస్తే ॥ ౧౮౨॥

వైజ్ఞానికావిష్కృతిమాత్రమస్మిన్
కథం జగత్యర్హతి సభ్యతాఖ్యామ్ ।
మనుష్యజాతౌ కియతీశ్వరస్య
వ్యక్తిః ప్రమాణం ఖలు సభ్యతాయాః ॥ ౧౮౩॥

ఆత్మావ్యక్తబ్రహ్మ సర్వోఽపి బాహ్యః
స్వాన్తఃసంస్థో యః ప్రకృత్యన్తరాయః ।
తం సంయమ్య బ్రహ్మభావప్రకాశో
లక్ష్యం లోకే జీవనస్యోచ్చమాస్తే ॥ ౧౮౪॥

కర్మోపాస్తిజ్ఞానచేతోజయానా-
మేకోపాయేనాథ వా త్రైరనేకైః ।
వ్యక్తీకృత్య స్వాత్మనో దివ్యరూపం
ముక్తేర్లాభం కర్తుమర్హస్యనన్తమ్ ॥ ౧౮౫॥

నయ త్వం మామమ్బ! త్వరితమతిదీప్తం పరపదం

నిశానాథో యస్మిన్ద్యుమణిరపి ఖద్యోతసదృశః ।
వృథా స్వప్నానేతాంస్త్రిరయ మమ లీలాన్తసమయే
విభిద్యేదం దీర్ఘం నిగడమధునా మోచయ సుతమ్ ॥ ౧౮౬॥

వ్యష్టిః పరం బ్రహ్మ విభాగ శూన్యం
మాయావశాదేవ పృథక్త్వమేతి ।
మాయాపి చైకీభవితుం స్వభావా-
త్తద్భేదశూన్యం యతతే ప్రయాతుమ్ ॥ ౧౮౭॥

“అహం” పూర్ణశక్తిప్రకాశస్వరూపం
తథా భావనేయం జననై”ర్జాన”ముక్తమ్ ।
స్వరూపం తు సాపేక్షమేతేన సిద్ధయే-
దపేక్షాయుతా శుద్ధసంవిత్కృతః స్యాత్ ?॥ ౧౮౮॥

జ్ఞానాతీతా పూర్ణతా సత్స్వభావా
జ్ఞానాజ్ఞానే పూర్ణతాంశస్వరూపే ।
సాపేక్షత్వం పూర్ణతాతోఽస్తి నీచై-
రజ్ఞానేన జ్ఞానమేతాదృశం స్యాత్ ॥ ౧౮౯॥

బన్ధనాత్సదసతోర్విమోచనం
ముక్తిరిత్యభిహితా మనీషిభిః ।
అస్తు హైమమథవాప్యయోమయం
వస్తుతస్తు నిగడం తదుచ్యతే ॥ ౧౯౦॥

మాయా సాదిరనాదిర్వా సాన్తా సా వ్యష్టిరూపతః ।
సమష్టిరూపతోఽనన్తా తథానాదిశ్చ మన్యతే ॥ ౧౯౧॥

వస్త్వేకమేవ న ద్వైతం చైతన్యం వాప్యచేతనమ్ ।
అజ్ఞానాఖ్యా పరం మాయా ద్వైతభేదకరీ భవేత్ ॥ ౧౯౨॥

ఆదౌ యదా స్యాద్విషయాక్షయోగో
న ద్వైతబోధస్య తదావకాశః ।
క్షణే ద్వితీయే సవికల్పభానం
సత్యాదిసంవిత్ఖలు నిర్వికల్పా ॥ ౧౯౩॥

ఘనాన్ధకారః పరితో విసర్పన్
దృష్టిం విలుమ్పన్నయమస్తమేతు ।

మృత్యోర్న యన్మృత్యుమథాభిలాషః
"స్వ"-నాశకో నశ్యతు దీర్ఘశాన్త్యై ॥ ౧౯౪॥

ఏకో ముక్తః సర్వవేద్యస్య వేత్తా,
నామ్నా రూపేణాపి హీనః సమానః ।
సాక్షీ సర్వస్వప్నజాతస్య బీజం
మాయాధారో విశ్వరూపోఽయమాత్మా ॥ ౧౯౫॥

తాతో మాతా పుత్రజాయే చ మిత్రం
స్వప్నం సర్వం నాస్తి కిఞ్చిద్యథార్థమ్ ।
యద్యేకస్త్వం కః పితా కశ్చ మిత్రం
త్వత్తో భిన్నం నాస్తి సర్వం త్వమేవ ॥ ౧౯౬॥

ఆధ్యాత్మికత్వం ఖలు నః సమాజే
రక్తప్రవాహోఽమలజీవనస్య ।
ఓజోఽన్వితో యావదసౌ ప్రవాహో
నిష్కణ్టకస్తావదయస్య పన్థాః ॥ ౧౯౭॥

న కోఽప్యభావః పరిపీడయేన్నో
దరిద్రతా మానసదుర్బలత్వమ్ ।
అధ్యాత్మధర్మాశ్రయతాస్తి యావ-
న్నాశోన్ముఖం స్యాత్కిము భారతం నః ॥ ౧౯౮॥

శుద్ధోఽసి పూర్ణోఽసి బలాన్వితోఽసి
యదస్తి పాపం న తవాస్తి కిఞ్చిత్ ।
దౌర్బల్యచిన్తా న సఖే విధేయా
ప్రత్యాత్మసంస్థం బలమావిరస్తు ॥ ౧౯౯॥

కదాప్యుచ్చైర్గచ్ఛన్సమయజలధేర్వీచివశతో
లుఠన్నీచైస్తూర్ణం తదపి నిజధారామనుసరన్ ।
ఇతః శ్రాన్తో మాతః క్షణికసుఖదుఃఖాత్మజగత-
స్తథా దూరాద్ ద్రష్టుం పరమపరతీరం త్వపరతః ॥ ౨౦౦॥

(జనతాజనార్దనః)

త్వత్సమ్ముఖో వివిధరూపధరో య ఈశ-
స్తం సన్త్యజన్ను కుహ మార్గయసే వృథైవ ।

యః స్నేహతత్పరమనాః ఖలు జీవవృన్దే
జానాతి సేవితుమసావనిశం పరేశమ్ ॥ ౨౦౧॥

(స్వామిజీవనలక్ష్యమ్)
జీర్ణం వస్త్రమివ త్యజామి సుఖతస్తూర్ణ స్వకీయం వపుః
పూర్ణం కర్తుమథాపి కార్యమనిశం లోకే యతిష్యే ధ్రువమ్ ।
యావద్బ్రహ్మమయం సమగ్రమితి న జ్ఞానం జగత్యాం జనైః
తావత్ప్రేరయితుం ప్రయత్నపరతా మన్యే మదీయం తపః ॥ ౨౦౨॥

(సమర్పణమ్)
స్వామిశబ్దైర్విరచ్యేదం నవ్యం శ్లోకశతద్వయమ్ ।
త్వదీయం వస్తు భగవన్! తుభ్యమేవ సమర్పయే ॥ ౨౦౩॥

ఇతి సాహిత్యాచార్య-ఏమ్౦ఏ౦-భణ్డారకరోపాహ్వ త్ర్యమ్బకశర్మణా
విరచితా శ్రీస్వామివివేకానన్దోపదేశద్విశతీ సమాప్తా ।

Encoded and proofread by Sunder Hattangadi

Advice of Swami Vivekananda (200)
pdf was typeset on November 22, 2022

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*